

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-666-9-3>

VILNIUS SUMMIT – CATALYST OF THE REVOLUTION OF DIGNITY

ВІЛЬНЮСЬКИЙ САМІТ – КАТАЛІЗАТОР РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Mosin O. V.

*PhD Student at the History Department
Petro Mohyla Black Sea National
University
Mykolaiv, Ukraine*

Mosin O. B.

*аспірант кафедри історії
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Починаючи з серпня 1991 р. в Україні відбувалося протистояння двох протилежних напрямів цивілізаційного розвитку:

По-перше, прагнення інтегруватися в Європу, що мало сприяти демократизації країни й мінімізації економічної та політичної залежності від Москви.

По-друге, повернення країни у сферу впливу Російської Федерації та входження в економічний і політичний союз із нею.

Прагнення Російської Федерації зберігати абсолютний вплив на Україну через численні маніпуляції навколо державної мови, регіональних особливостей, розвитку політики національної пам'яті, а також через фінансування та вербування українських політиків, дії яких контролювала Москва, і придушення громадянських прав та свобод стало ключовим чинником, що викликав найбільші масові протести у сучасній історії України – Помаранчеву революцію 2004 р. та Революцію Гідності 2013–2014 рр. [1].

Революція Гідності стала визначальною подією у новітній історії України. Спонтанні і мирні акції протесту, які почалися восени 2013 р. після відмови тодішнього керівництва держави підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, швидко перетворилися на всенародний рух і справжнє пробудження української нації, що вилилося у боротьбу українців за своє право на людську гідність і свободу. А також на справжню війну народу зі злочинною системою, що поставила собі за мету встановити авторитарний поліцейський режим із реальною перспективою поглинання Росією України як незалежної держави [2].

Справжні жє каталізатором став Вільнюський саміт Східного партнерства, який відбувся 28-29 листопада 2013 р. в м. Вільнюс (Литва), а також події, що настали за ним. Парафування Угоди

про асоціацію у 2012 р. створило ілюзію поступу, однак у листопаді 2013 р. президент В. Янукович відмовився підписати документ на саміті Східного партнерства у Вільнюсі.

21 листопада 2013 р. уряд прем'єр-міністра М. Азарова ухвалив постанову про призупинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію, що стало безпосереднім сигналом відмови від підписання документа на саміті 28–29 листопада 2013 р. «З метою вжиття заходів щодо забезпечення національної безпеки України, більш детального вивчення та опрацювання комплексу заходів, які необхідно здійснити для відновлення втрачених обсягів виробництва та напрямів торговельно-економічних відносин з Російською Федерацією та іншими державами – членами Співдружності Незалежних Держав, формування належного рівня внутрішнього ринку, який забезпечував би паритетні відносини між Україною та державами – членами Європейського Союзу, що є базовим принципом міжнародного права і основою економічної безпеки держави:

1. Призупинити процес підготовки до укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами – членами, з іншої сторони, і дію рішення Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2013 р. «Про підготовку до підписання проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами – членами, з іншої сторони»» [3].

Це рішення було прийняте після інтенсивних переговорів українського керівництва з президентом Росії В. Путіним, супроводжувалося зростанням економічного тиску з боку Росії, й стало кульмінацією тривалого періоду невизначеної легітимності та водночас точкою остаточного розриву між символічним визнанням та реальними зобов'язаннями. Фактично, відмова від підписання Угоди засвідчила ситуацію, за якої політичні витрати виконання умов європейської інтеграції перевищили для правлячої еліти очікувані вигоди.

Реакція ЄС була різко критичною: єврокомісар з питань розширення та політики сусідства Штефан Фюле скасував запланований візит до Києва [4], а обговорення фінансової допомоги ЄС було фактично призупинене, тоді як Росія невдовзі запропонувала Україні фінансову підтримку у вигляді придбання державних облігацій на суму \$15 млрд та зниження ціни на газ [5].

ЄС висловив глибоке розчарування, але не застосував жорстких санкцій, тоді як Росія надала Україні фінансову підтримку в обмін на відмову від європейського курсу. Саме цей момент зафіксував провал політики невизначеності: відсутність інституційного

закріплення демократичного вибору зробила його вразливим до зовнішнього тиску.

Відмова від підписання Угоди про асоціацію стала безпосереднім тригером масових протестів у Києві 24 листопада 2013 р. на Європейській площі відбулася найбільша проєвропейська акція з часів Помаранчевої революції, яка започаткувала хвилю протестів, що швидко переросли у Революцію Гідності.

Таким чином, 2013 рік позначив перехід від умовної міжнародної легітимації до відкритої кризи політичного визнання.

Отже, у 2010–2013 рр. український європейський вибір опинився в умовах відкритої конкуренції інтеграційних моделей ЄС та РФ. Політика умовності ЄС та економічний тиск Росії створили ситуацію стратегічної дилеми для українського керівництва, кульмінацією якої стала відмова від підписання Угоди про асоціацію у Вільнюсі. Цей момент продемонстрував вразливість демократичної системи в Україні і став каталізатором Революції Гідності.

Література:

1. Історичний контекст і передумови Революції Гідності та хроніка боротьби. URL: <https://gora-rada.gov.ua/istorychnyj-kontekst-i-peredumovu-revoliutsii-hidnosti-ta-khronika-borotby/> (Дата звернення: 25.02.2026).
2. Євромайдан. Передумови і початок. Цифровий архів Майдану 2013-2014 рр. URL: <https://digitalmaidan.org/history/euromaidan-peredumovu-i-rochatok> (Дата звернення: 25.02.2026).
3. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 21 листопада 2013 р. № 905-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2013-%D1%80#Text> (Дата звернення: 10.02.2026).
4. Association put on ice. URL: <https://www.dw.com/en/russian-threats-block-ukraine-eu-trade-deal/a-17244844> (Дата звернення: 18.02.2026).
5. Russia reaches deal with Ukraine on \$15 billion bailout. URL: <https://www.cnn.com/2013/12/17/russia-reaches-deal-with-ukraine-on-15-billion-bailout.html> (Дата звернення: 18.02.2026).